

BUITEN

28^E JAARGANG N^O. 41

ZATERDAG 13 OCTOBER 1934

IN DE „WESTELIJKE BERGEN” BIJ PEKING. OP DEN ACHTERGROND DE PORCELEINEN PAGODE

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

IN DE „WESTELIJKE BERGEN” BIJ PEKING (ILL.)	[BLZ. 481
DE KONING VAN MALLORCA, DOOR EMANUEL STICKELBERGER BLZ. 482—483, 492
ZADEN EN VRUCHTEN IN DEN HERFST (GEÏLL.), (SLOT), DOOR M. HOEN BLZ. 484—486
HET WONDER, DOOR GREET F. LAND BLZ. 486
HERFSTMORGEN OP DE VELUWE (GEDICHT), DOOR M. C. v. O. v. D. BLZ. 486
DE TREKHOND, DE SCHANDE VAN NEDERLAND (GEÏLL.), DOOR P. M. C. TOEPOEL BLZ. 487—489
INDRUKKEN UIT ZUID-ENGELAND (GEÏLL.) (SLOT), DOOR MR. J. VAN DER SCHEER BLZ. 489—490
NATUUR EN VOLKSLEVEN IN DRENTHÉ (GEÏLL.), DOOR J. H. BERGMANS-BEINS BLZ. 491—492

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.
Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

De koning van Mallorca

DOOR EMANUEL STICKELBERGER

UIT alle landen stroomden in de veertiende eeuw de kunstenaars naar Mallorca, om hier de kerken te versieren, die ten bewijze der overwinning op de heerschappij van den valschen profeet als paddenstoelen uit den grond verzezen. Een van die kunstenaars was een man uit Oberwallis in Zwitserland, Klaus Kalbermatten, wiens zwerflust hem bij toeval naar het eiland gevoerd had en die de toenmaals nog zeldzame kunst van het glasschilderen verstond.

Dezen Klaus Kalbermatten, die van huis uit een eenvoudig man was, overkwam een avontuur, dat hem zijn leven lang als iets heel merkwaardigs bijbleef.

Na langen en moeizamen arbeid was hij juist gereedgekomen met het hooge raam, dat het al te felle licht aan de zuidzijde van de midden-apsis der kathedraal van Palma moest breken en dempen. Ernstig en eenvoudig, zooals het paste bij de waardigheid van het Godshuis, maar in elkander overvloeiend als wonderlijk lieflijke orgelaccoorden, waren de honderden geëtste en geschilderde scherven samengevoegd tot een verrukkelijk kleurenspeel. De gestalte van de heilige Eulalia verhief zich glanzend en triomferend in het midden van het venster. Van nog meer belang echter dan de voorstelling der figuren was voor Klaus Kalbermatten de werking der lichtstralen op de goudgele zandsteen van muren en pilaren geweest; hieraan had hij al zijn aandacht gewijd.

Met haar nieuwen tooi beviel de kathedraal den bisschop van Mallorca nog eens zoo goed. Zijn vrome begeerte werd daardoor opnieuw aangewakkerd en al vuriger wenschte hij in het venster aan de noordzijde een waardig pendant van de hand van Klaus Kalbermatten te verkrijgen. Maar in de bouwkas was de bodem te zien en de onderkoning van Mallorca, tegen wien de bisschop bij een bezoek op zijn cirkelrond slot Belver langs zijn neus weg toespelingen maakte over een schenking, bleek eensklaps hardhoorend te zijn en sprak over heel iets anders dan het kerkvenster, namelijk van de groote offers, die hij eerst onlangs gebracht had in den strijd met de Halve Maan. Mismoedig besteedde de kerkvorst zijn mildier en reed door het pijnbosch den slotberg omlaag.

Toen verscheen onverhoopt een man, die zijn wensch in vervulling deed gaan.

Sedert jaren werkte er aan het koorgestoelte van de kapittelzaal een stille, oude man, die in hooge achting stond bij de overige houtsnijders en beeldhouwers, en dit niet alleen, omdat hij in kunstzin de meesten overtrof. Don Arnaldo de Santa Cilia was van adellijken huize en deed zijn werk slechts om Gode welgevallig te zijn; sommigen beweerden, dat hij daarmee boete deed voor een jeugdzonde. Hij sprak niet meer

dan het allernoodigste en al sneed hij ook, evenals de anderen, in de armleuning van het koorgestoelte de boertigste dingen, waarin eerder de duivel dan God genoeg gehad zou hebben, toch had niemand hem ooit zien lachen. Het was natuurlijk niet onmogelijk geweest, dat de kunstenaars aan hun niet tot het gilde behoorenden werkgenoot uit broodnijd het land gehad hadden, maar hiervan was nooit sprake geweest. Want voor iedereen was hij weldadig en een zwijgzame, betrouwbare raadsman in vele nooden.

Deze Don Arnaldo de Santa Cilia had dikwijls zijgend staan kijken naar de vorderingen die het werk van Klaus Kalbermatten maakte, en de glasschilder had zijn tegenwoordigheid geduld, terwijl hij zich van praatzieke kijkers, van wereldlijken zoowel als van geestelijken stand, op kort aangebonden wijze wist te ontdoen. Urenlang zat de oude edelman voor de gereedgekomen schepping, als kon zijn kunstkenner soog niet genoeg zien naar de, al naar de belichting verschillende, wisselwerking der kleuren.

Toen de wensch van den bisschop Don Arnaldo ter oore kwam, begaf hij zich naar den markies Fernando Vivot en verkocht dezen tegen contant geld zijn mooiste olijvenbosch op de hellingen van de Dejá. De opbrengst bracht hij naar den zeer verheugden kerkvorst, met de bepaling, dat daaruit in het noordelijke deel van de apsis een pendant van het eerste raam geplaatst zou worden.

Nadat Klaus Kalbermatten den overeengekomen prijs van het eerste venster in goede dubloenen opgestreken had, zonder zich in te laten met de poging een deel van zijn tegoed te verrekenen in geestelijke munt, zooals aflaten — aangezien hij in zijn desbetreffende behoeften liever wilde voorzien na zijn terugkeer bij den bisschop van Sitten of den vorst-abt van Martinach — maakte hij zich op, zijn bundeltje te pakken om zich aan boord te begeven van het eerste het beste zeilschip. Hij was juist op het punt, de schoone zwartharige Mallorcaansche Juanita te troosten, die gedurende zijn verblijf op het eiland het huishouden voor hem gedaan en hem veel vriendschap bewezen had — niet zonder de hoop te voeden zich hiermede van zijn hart en hand te verzekeren — toen de bisschop in hoogst eigen persoon zijn bescheiden woning in de Calle Ecce Homo binnentrad en hem de opdracht verstrekke, een tweede venster te vervaardigen. Klaus Kalbermatten had echter genoeg van het verblijf op het eiland en het uitzicht, daar nog weer anderhalf jaar te zullen doorbrengen, lokte hem weinig aan. Aanvankelijk weigerde hij vierkant de opdracht van den bisschop te aanvaarden. Naast vele goede woorden van den opperherder waren er vleiende blikken nodig van onder Juanita's nog vochtige wimpers, aler Klaus Kalbermatten er zelfs maar over wilde denken nog langer te blijven. Norsch bekende hij zijn heimwee naar de bergen. De bisschop wist raad.

„Don Arnaldo de Santa Cilia, die het venster wil schenken ter eere van den heiligen Cajetanus, heeft tegen een steile berghelling een kasteeltje liggen; Alfavia heet het; het ligt temidden van rotsige heuvels. Eer de glazen, het lood en de verven voor uw nieuw werk uit Barcelona aangekomen zijn, verloop er weken. Ga die doorbrengen op Don Arnaldo's bezitting; ge bevredigt er uw verlangen naar bergen mee!”

Dat viel bij Klaus Kalbermatten in goede aarde, hoewel eigenlijk nog maar half. En hij strekte, om te weten te komen of de zaak ernstige overweging waard was, een voelhoren uit in de richting van de beloning, die hij voor zijn arbeid zou krijgen. Nu was de bisschop weliswaar gekomen met het plan om slechts twee derde van het bedrag, dat Don Arnaldo hem ter hand gesteld had en hem al te ruim voorkwam, te besteden voor het venster, maar met het oog op de houding van den kunstenaar deed hij terstond wat water in zijn wijn en bood meteen drievierde van de som. Ofschoon dit al meer was, dan hij voor het andere venster gekregen had, trok de ander zijn neus op, meende, dat als hij nog langer in dit welsche nest diende te blijven, dit ook de moeite waard moest zijn en eischte gladweg de helft meer. De bisschop trok een lang gezicht. Het gemarchandeer eindigde doordat partijen zich konden vereenigen met het door den schenker toegezede bedrag.

Al had de prelaat ook het land over de begeerigheid van den Zwitser, toch ging hij zielsgelukkig geen, reeds vol van de onvergelykelijke werking der beide geschilderde ramen, het aanwezige en het toekomstige.

Klaus Kalbermatten daarentegen daarentegen bleef uit zijn humeur achter in zijn woning; de zwarte Juanita viel hem

telkens weer om den hals en nam zich in stilte voor, gedurende zijn afwezigheid een pelgrimstocht te ondernemen naar de genadenrijke Madonna te Lluch, opdat deze het hart van den blonden Estranger zou beïnvloeden en hij haar in eer en deugd tot vrouw zou nemen.

De glasschilder ontwierp dus de omtrekken der onderdeelen, schreef alles op wat hij voor de uitvoering noodig had en trok op een dag in Zomermaand de bergen in. Don Arnaldo bevond zich reeds op zijn bergkasteel.

Reeds na weinige uren begon het Kalbermatten te berouwen, niet thuis gebleven te zijn. Want elke mijl, dat hij zich van de zee verwijderde, brandde de zon hem heviger op den rug. Had de blauwe bergketen vóór hem niet gelokt, hij zou naar Juanita en zijn kunstbroeders teruggekeerd zijn. Alles bedrukte hem: de felwitte muren, die overal de bezittingen afpaalden, de geblinddoekte muildieren, die in een eeuwigen cirkel om de waterputten der schaarsche hoeven ronddraaiden om het water in aaneengerijde emmers op te halen; zelfs de ondergaande zon had een deprimeerende werking op hem. Hij vond geen verklaring hiervoor en noemde zich in zijn steeds heviger wordende mismoedigheid een dwaas: onbewust werd de Alpenbewoner hier heftiger dan ooit door het heimwee aangegrepen.

In de vallende schemering zette hij zijn bestijging der hellingen nog eenigen tijd voort, tot de vermoeidheid hem overmande en hij onder den vrijen hemel een slaapje ging doen.

Na enkele uren ontwaakte hij door een angstwekkend geruis. Om hem heen meende hij spookachtig gefluister te hooren. Nog slaapdronken, zag hij zich tot zijn schrik door helsche wangedrochten omgeven, draken en duivels, apokalyptische dieren, gruwelijk mismaakte menselijke wezens, die in vreeselijken strijd trachtten elkander te wurgen. Alles was stom en bewegingloos, als hielden demonen der onderwereld bij zijn ontwaken den adem in. Hij voelde zijn bloed koud worden, sloeg met van schrik verstarde vingers een kruis.

Toen echter namen schaamte en ergernis over de verdooving van zijn zinnen de plaats in van zijn angst. En Klaus Kalbermatten begon dit gekkenhuis van een eiland, waar je de boomen nauwelijks van spoken onderscheiden kon, luide te verwenschen. Zijn stem echode angstwekkend vreemd van een nabij rotswand terug. Midden in een vaderlandschen krachtterm bleef hij steken — weer overviel hem dat afgrijzen, om urenlang niet meer van hem te wijken.

Stil verliet hij het schrikwekkende woud. De wolken bedekten niet langer de maan, die nu het landschap met haar wit licht overgoot.

Geleidelijk beкроop hem het weldadige gevoel van het lang ontbeerde bergklimmen en had het doorgemaakte niet nog in hem nagewerkt, dan zou hij den aanbreekenden morgen evenals in zijn vaderland met jodelen begroet hebben. Nog toen hij moe na de korte nachtrust boven op den bergkam stond en diep beneden hem een met pijnboomen omkranste baai in het eerste zonnegoud glansde, hield het nachtelijk spook zijn geest gevangen.

In de dalkom lag, verscholen in een bosch van oranjeboomen, een groot dorp: naar hij gehoord had het dorp Sol-lér. Een smal pad leidde hierheen omlaag.

Op zijn gemak begon hij af te dalen. Halverwege de helling moest Don Arnaldo's bezitting liggen. Vergeefs keek hij bij een bocht in den weg naar het slot uit, tot eensklaps, als uit den grond verzezen, een moorsche, van tinnen voorziene muur zich voor hem verhief. Schuchter staarde hij naar de vreemde letterteekens van de fries in stucwerk onder het eigenaardig geteekende, kleurige pannen dak.

Plotseling kromp hij ineem. Naast hem hoorde hij woorden: „God is de Voorzienigheid; God is de Macht, God is de Barmhartigheid. God is groot en behalve Hem is er geen God. In God berust de rijkdom der ziel”.

Don Arnaldo de Santa Cilia had den bezoeker zien aankomen en was hem op zachte bastschoenen genaderd; hij zag het oog van den ander gericht op het opschrift en vertaalde het zonder inleidende woorden. Met zijn zachte stem ging hij voort:

„Deze spreuk zij u mijn welkomstgroet. Men noemt hen, die vóór ons dit land bebouwden, ongeloofigen. Oordeel zelf, of hun terecht alle geloof ontzegd wordt”.

Nog maar kort tevoren zou Klaus Kalbermatten met vreugde een menselijke stem vernomen hebben, nu na dezen tocht huiverde hij voor den ouden man, wien hij tot dusver

ondanks diens eigenaardigheden niet onvriendelijk gezind geweest was.

Langzaam week de ban van hem, toen hij het huis binnengegaan was en wat gebruikt had. Maar hij vond niet den ongedwongen toon, die hem zelfs tegenover hooggeplaatste opdrachtgevers gemakkelijk viel. Een vreemde bevangenschap drukte op zijn gemoed; hij voelde zijn wil verlamd en twijfelde er niet meer aan, of de geesten van afgestorvenen omgaven hem en waren in hem gevaren!

Don Arnaldo, die spraakzamer was, dan zijn gast hem te Palma gekend had, kon de verandering in diens optreden niet ontgaan. Was het sombere geheim in het spel, dat met hem zelf het oude Moorenslot binnengetrokken was en het met zijn onstoffelijke aanwezigheid zóó vervulde, dat hij dreigde erin te zullen stikken? De glasschilder was de eerste vreemde, die iets van dien onzichtbaren huisgenoot bemerkte had. . . . Of lag de oorzaak niet zoo diep? Lag die in de eenzaamheid van de plek, waar slechts enkele oude bedienden voor hem zorgden, die, zoodra zij hun werkzaamheden verricht hadden, in lucht schenen op te gaan? Don Arnaldo meende, hierin de oorzaak gevonden te hebben van de slechte stemming waarin de glasschilder verkeerde. En op een dag bevonden zich onder het huispersoneel twee aardige meisjes uit Sollér, die met begeleiding van de gitaar liederen zongen en het oude huis verlevendigden met den adem der jeugd. Klaus Kalbermatten had schik in hen, maar ze leken hem zangvogels in een kooi en hij was zichzelf nog nooit zoo onhandig voorgekomen, als toen hij den meisjes met hun schitteroogen een schertsend woord toewierp. Zijn geloof werd versterkt: booze geesten huisden onzichtbaar in de muren van het lustslot.

Voortdurend zon Don Arnaldo erop, hoe hij zijn gast verstrooijing zou kunnen bieden. Uit een geheime werkplaats, die hij aan de bergzijde van zijn huis ingericht had, bracht de zonderling voortbrengselen van zijn vaardig mes te voorschijn: Misericordiae, op passende wijze versierd, lessenaars, bidstoeltjes. Alles was bestemd een gelegateerd te worden aan de Karthuizers te Vallmosa. Tenslotte toonde hij hem op een avond zijn voornaamste werk: een prachtigen, overrijk met houtsnijwerk versierden eiken leunstoel.

Nieuwsgierig bekeek Klaus Kalbermatten het kunstwerk, dat niettegenstaande de veelheid van details geen onrustigen indruk maakte, daar de beeldhouwer, evenals hijzelf bij zijn glasschilderingen placht te doen, alles ondergeschikt gemaakt had aan den indruk van het geheel. De voorstellingen schenen te verhalen van angstwekkende dingen. Op de rugleuning waren een knaap en een meisje aangebracht, die bij een tafel zaten; boven hen een boom, tusschen welks zware takken onheil-verkondigend uilen en raven loerden. Onder de zitting stonden grimmig twee honden tegenover elkaar; de eene hield een dood konijntje tusschen de tanden. Uit een graf groeide een laurierboom omhoog, die een gruwelijke vrucht droeg: een afgesneden gekroond hoofd. Daarnaast weer de broer en zuster, de vorstelijk gekleede knaap, met een valk op de hand, die alle twee bij het graf de beide voorste vingers opstaken, ten teeken dat zij een eed zwoeren.

Toen Klaus Kalbermatten vroeg wat de figuren voorstelden, werd Don Arnaldo minder spraakzaam: „Uit de geschiedenis van het Balearenrijk. Iedereen hier kent de beteekenis ervan”.

De Walliser vroeg niet verder. Maar de oude edelman zag, hoe nieuwsgierig hij was.

„Er bestaat een lied”, zei hij na een poosje. „dat dit alles inhoudt”. Hij gaf een der meisjes een wenk. Zij greep de gitaar, sloeg sombere accoorden aan en zette een zwaarmoedig lied in. Diep en welluidend klonk de stem der zangeres. En den glasschilder leek het, als was het vrolijke landmeisje plotseling veranderd in een vrouw, die te veel geweend heeft om nog tranen te hebben. Haar gestalte scheen te groeien, haar wrange, klagende wijs de lucht als met scherpe messen te doorklieven, toen de treurige geschiedenis van den laatsten koning Jaime van Mallorca een aanvang nam.

Het lied verhaalde van de gelukkige regering van Jaime den Derde, tot zijn slechte zwager Pedro van Aragon den eilanden den oorlog verklaarde en den hem dubbelverwanten heerscher verdreef; van Jaime's nederlaag bij Lluchmajor, toen hij met een te Narbonne en Perpignan gehuurd leger geland was om zijn rijk te heroveren; van de verwonding van den als een leeuw strijdenden vorst en zijn vermoording door een Aragoneeschen krijgsknecht, die den weerlooze het hoofd van den romp scheidde.

(Vervolg op blz. 492)

Foto Fuhrmann

VRUCHTEN VAN DEN HAZELAAR

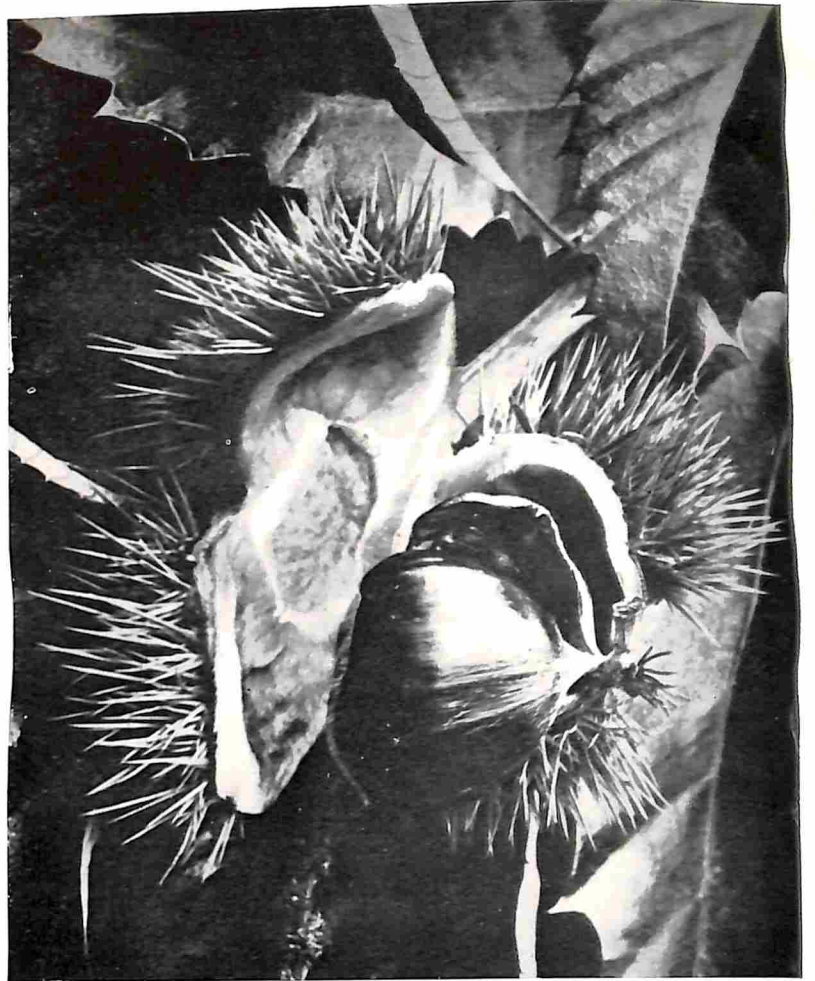

Foto Fuhrmann

VRUCHTEN VAN DEN TAMMEN KASTANJE IN DEN BOLSTER

ZADEN EN VRUCHTEN IN DEN HERFST

DOOR M. HOEN

RRRRT! Een groote troep spreeuwen schiet omhoog uit de duindoorns. Ze zaten daar zoo rustig bij honderden te genieten van den gelen en oranje bessenvloed tussehen de zilvergrijze bladeren en nu hebben wij ze door onze stap en stem verjaagd. Gelukkig maar dat ze in het geheel niet schuw zijn en even verder allemaal weer neerstrijken, wat ruzieschoppend en met veel kabaal een vollen struik zoekend. In de maand September zijn zij hier de vaste klanten, maar zoo tegen het begin van October komt, in zijn eentje, de eerste bonte kraai aanvliegen, die na een week wordt gevolgd door enkele kornuiten en op een heel mooien dag in midden October zien we ze plotseling bij duizenden en duizenden tegelijk. Ook zij werpen zich in grooten getale op de duindoorns en als November in het land is, zijn de prikkende struiken soms geheel kaal gegeten. En dan schooien de kraaien verder het land in om overal, hier en ginder, hun kostje op te scharrelen. ☞ Herfst, bessen en vogels, ze zijn niet zonder elkaar te noemen en wie veel buiten zwerft, zal opmerken dat bepaalde vogels steeds dezelfde bessen eten. Zoo komen naast de kwetterende, brutale spreeuwen, die nu eenmaal overal hun slag slaan, op de vlier voornamelijk de kleine zangvogeltjes af: vliegenvangers, roodstaartjes, fitissen, braamsluipers e.a. en het is de moeite waard, wanneer wij zoo'n met bessen beladen vlierstruik in onzen tuin bezitten, er eens een mooien morgen, liefst een beetje in de vroege, aan te besteden om te kijken wie er zooal op dien blauw-zwartten bessenvloed afkomen. Eigenaardig is het dat de Geldersche roos veel minder bezoek heeft. Hoogstwaarschijnlijk zijn daar de breede platte zaden de schuld van, die door de vogels slecht verteerd worden. Men kan dan ook vaak tot diep in den winter de koraalroode bestrossen nog in de struiken zien hangen. Wordt het een pool-winter, dan verdwijnt echter ook deze voedselbron, die dan vooral door lijsters en kramsvogels wordt opgepikt. ☞ Al zien de vruchten van Vlier en Geldersche roos er ook heel besachtig uit, streng wetenschappelijk genomen mogen zij weer geen aanspraak op dezen naam maken. Want een bes is een vleezige vrucht, wier geheele wand week is en wier zaden in het vruchtmoes liggen. Dit nu is bij de Vlier en ook bij de Geldersche roos niet het geval, immers hier is de vrucht vlak om het zaadje versteend, zoodat we dus van een steenvrucht moeten

spreken. Maar dit alles is natuurlijk niet zoo belangrijk en berust op afspraak. Een grootere fout begaat men echter, wanneer men de schijnvruchten van den duindoorn dien naam geeft, want zooals bij de roos en de aardbei de bloembodem een rol speelde, vleezig of urnachtig werd, is het hier het bloemdek dat vleezig wordt. Het onderste gedeelte der bloembuis wordt sappig en omsluit ten slotte als een zakje de dopvrucht, zoodat de schijnbes ook hier weer de echte vrucht insluit. Ongeveer hetzelfde gebeurt er bij het „spinaziezaad”. Ook hier is het lastige doortje, zoo vaak verwenscht door de huisvrouw, niets anders dan een bloemdek, dat tot schijnvrucht is uitgegroeid, een bloemdek dat zich bij de rijping van het zaad wapent met scherpe stekeltjes. Men zal misschien den indruk krijgen dat er eigenlijk geen echte bessen bestaan en er aan twijfelen of ten slotte aalbessen en kruisbessen wel „echt” zijn. Alle Ribessoorten echter, de Berberis, Asperge, Kamperfoelie, Boschbes en Liguster hebben ware bessen en ook de banaan en de Spaansche peper heeten in de leerboeken bessen, al zou geen enkele leek er over denken deze zoo te noemen. Dit alles gaat zoo langzamerhand veel op een babylo-nische spraakverwarring lijken. Zaad, dat wij zoo niet mogen noemen, vruchten die slechts in schijn dien naam dragen en bananen die bessen blijken te zijn! En nog ingewikkelder lijkt de zaden- en vruchtenkwesie te worden bij de Cupiliferen, de napjesdragenden, waartoe o.a. de beuk, de els, de tamme kastanje, de eik en de hazelaar behooren. Hier spelen n.l. de schutbladeren een belangrijke rol, omdat ze niet alleen met de vruchten meegroeien, maar bovendien dikwijls zulke afmetingen aannemen dat zij weer op vruchten gaan lijken. Prachtige voorbeelden hiervan zijn de beukenootjes en de tamme kastanjes. Deze zijn opgesloten in een dik leerachtig omhulsel, dat bij den beuk met vleezige draden is bezet, bij de tamme kastanje (*Castanea vesca*), is versierd met scherpe pennen. Deze tamme kastanje met zijn lange, gladde, glanzende bladeren bloeit in Juni en Juli met lange, stijve, rechtopstaande katjes, waarin bloemen bevinden. De vrouwelijke bloemen bestaan slechts uit stampers omvat door een hulsje, bestaande uit een aantal schutbladjes. Drie van deze stampersbloemen met hun hulsjes worden nu gezamenlijk omsloten door de steelbladjes, waar-

(Slot)

van de binnenste vier met elkaar vergroeiën, vleezig worden en de nog onrijpe vruchten verbergen. Tegen het rijpen springt deze schijnvrucht open en de echte vruchten komen bruin-glanzend te voorschijn. In ons land echter, waar de kastanjes als sierboomen wel zijn aangeplant, worden deze vruchten zelden rijp en de kastanjes, die in October op de markt worden gebracht, komen voor het grootste gedeelte uit Zuid-Frankrijk en Italië. Bij den hazelaar (*Corylus avellana*) gebeurt

iets dergelijks als bij den tammen kastanje. Ieder kent natuurlijk de groene meeldraadkatjes, die zoo vroeg in het voorjaar reeds beginnen te stuiven, maar de vrouwelijke bloemen, kleine propjes waaruit de stijlen steken als vuurroode franje, zijn misschien minder bekend. Beide, mannelijke en vrouwelijke katjes, worden in den herfst reeds aangelegd, overwinteren en den

Foto R. Tepe

SCHIJNBESSEN VAN DEN DUINDOORN

volgenden zomer groeien uit de kleine bloempropjes de ingepakte hazelnoten. Weer vergroeiën de steelblaadjes hier met elkaar tot een lichtgroene franjehuls, waarin de jonge noten verborgen zijn. Eigenaardig is, dat gedurende het rijpingsproces

een van de tweezaadhokjes verdwijnt, want oorspronkelijk was het vruchtbeginsel tweehokkig en zou de groene huls dus eigenlijk twee noten moeten bevatten. Er komt echter evenals bij den eik, welks vruchtbeginsel drie hokjes bezit, maar één vrucht tot stand. ☞ Die hazelnoten zijn een aardige verrassing op onzen tocht door het herfstbosch en

het zal ons opvallen hoe veelvuldig deze struik overal in ons land voorkomt. Toch zal de groote aanvoer op de najaarsmarkten grotendeels wel van buitenlandsche afkomst zijn, al zal menigeen die in een boschrijke streek woont zelf zijn maaltje Hollandsche hazelnoten kunnen inzamelen. Dat deze struik reeds lange jaren geleden in het bosch werd opgemerkt, bewijzen de talrijke sprookjes en legenden waarin hij een plaats vindt en in oud-Duitsche rijmpjes, dikwijls ietwat ondeugend van aard, wordt de hazelaar immer gehuldigd als het symbool der vruchtbaarheid. Ook zou hij door

bijzondere kracht iemand bij onweer tegen den bliksem beschutten en in Zuid-Duitschland geloofde men vroeger algemeen dat een tak van een hazelaar iedere slang doodde. ☞ Deze eetbare zaden nu, van huls en vruchtwand ontdaan, een kastanje of een hazelnoot in zijn schilferig bruin velletje, bestaan voor het grootste gedeelte uit twee kiemblaadjes, die al het reservevoedsel bevatten. Een zaad bestaat n.l. uit een zaadhuid en een zaadkern en deze laatste bevat of

alleen de kiem, d.i. dus het toekomstige jonge plantje, of bovendien nog het kiemwit, een weefsel waarin reservevoedsel wordt bewaard. Zaden met kiemwit van zeer voedzamen aard zijn b.v. alle graanvruchten, daarentegen zijn het bij boonen en erwten en ook bij kastanjes en hazelnoten de kiemblaadjes, die het reservevoedsel voor de jonge plant bevatten en die soms, zooals bij de walnoot,

allerlei grillige plooiën aannemen. Het hoofddoel van al dat voedsel, of het nu bestaat uit kiemwit of zich bevindt in een kiemblaadje, is dat de toekomstige plant bij haar eersten groei en ontwikkeling niet direct is aangewezen op eigen

assimilatie producten, maar voorloopig een voorraadschuurkje heeft, waaruit zij kan putten, want daar het jonge plantje nog geen groene blaadjes heeft kan zij haar eerste voedsel niet zelf opbouwen. Maar deze voedselbronnen zijn tevens een lokmiddel voor grotere vogels en kleine knaagdieren, die dan weer voor de zaadverspreiding zorgen.

Want wanneer het zaad onder den boom bleef liggen, zouden de jonge planten de eerste jaren wel wat uitgroeien, maar op den duur toch geen licht genoeg ontvangen. En nu zorgen de eekhoorn-tjes, de boschuizen en allerlei andere dieren die winterverzamelingen aanleggen ervoor, dat het zaad ook op andere plaatsen terecht komt. Ze laten het onderweg soms vallen of ook wel sterven de bezitters van de voorraadschuren, zoodat het zaad dus niet wordt opgepeuzeld, maar nog een kans krijgt te ontkiemen. Ook grotere vogels, Vlaamsche gaaien o.a. zorgen voor de verspreiding van deze noten, daar de kleinere vogels,

Foto R. Tepe

LIGUSTERBESSEN

Foto C. van der Gen

VRUCHTEN VAN DEN ESCHDOORN

de besseneters, hiervoor natuurlijk niet in aanmerking komen. ☼ Maar ook wanneer het zaad niet als lekkernij, door sappigheid, door vlezigheid of door zetmeel en olierijkdom, vogels en zoogdieren lokt, weet het zich door allerlei uitrustingen te verspreiden. Zoo hechten zich b.v. de vruchten van de klis, *Lappa minor* en *Lappa major*, aan iederen voorbijganger vast en wie wel eens door jongens op straat met deze projectielen is bekogeld, weet hoe hardnekkig zoo'n ding zich aan jas of broek kan vast hechten. Het zijn hier de omwindselschubben, die van weerhaken zijn voorzien. Weer andere vruchten en zaden dragen vruchtpluis of vleugels, zooals dat bij de Eschdoorn het geval is en daar speelt de wind dus de voornaamste rol. Bij de vruchten van den reigersbek zijn vochtigheid en droogte weer van grooten invloed. Het samengestelde vruchtje springt, na rijping in 5 stukken uiteen en de snavel, het lange uitsteeksel bovenaan ieder vruchtje, rolt zich bij het drogen kurketrekkervormig op. Zoo gevoelig zijn deze vruchten voor de vochtigheid in hun omgeving, dat zij vaak als hygrometers worden gebruikt. Door de voortdurende, wisselende bewegingen boort het vruchtje zich in den grond en het geheele verschijnsel berust op het vermogen van sommige celwanden om zich bij het opnemen van water niet even sterk uit te zetten als andere. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van zadenverspreiding, en nog op talrijke andere manieren zorgen de planten voor de instandhouding van hun soort.

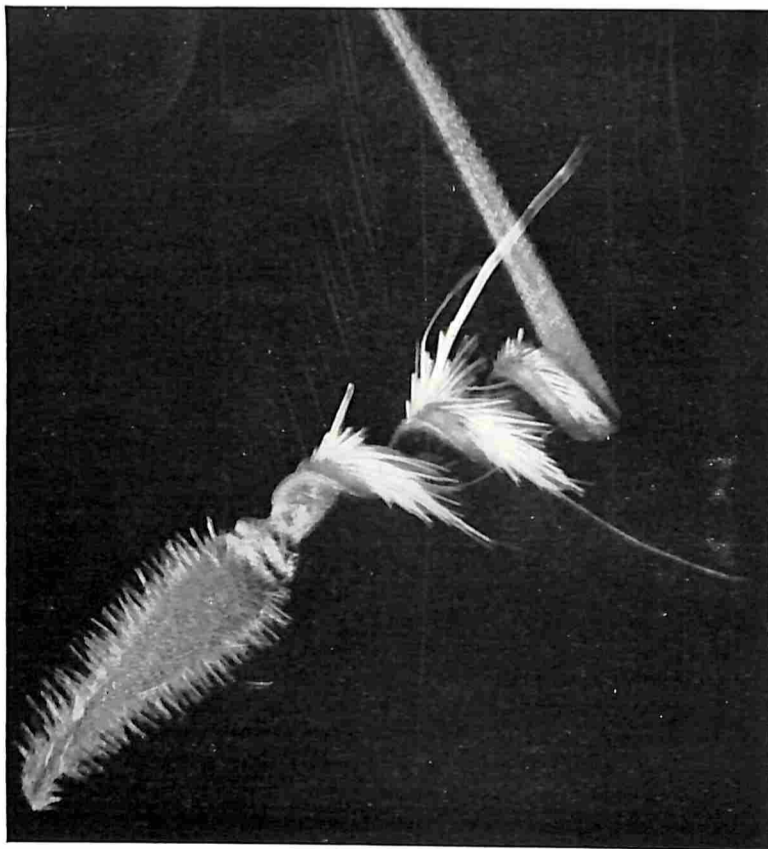

Foto Fuhrmann

DEELVRUCHTJE VAN DEN REIGERSBEK (VERGROOT)

HET WONDER

DOOR GREET F. LAND

DE avond is gevallen. Donker en stil ligt het water van de Maas, waarin de groote roeibooten schijnen te rusten en scherp teekent zich de hooge citadel van Dinant tegen de avondlucht af. Ik haast mij voort langs den wolkant en, terwijl ik nader, treft een vreemd geluid mijn oor: een hooge vrouwenstem zingt een religieus lied. Steeds duidelijker hoor ik het droevig, klagend gezang en als ik bij de brug ben aangekomen, waarover zoo vele vreemdelingen gaan, kijk ik met hen naar boven: het geluid komt van de citadel. Door de raampjes van den ouden muur, circa 80 M. boven den grond, schijnt licht, maar het verplaatst zich, want telkens flakkert de vlam op een andere plaats en ook het gezang wordt zwakker en sterker. Wonderlijke sensatie: waarom dit droevig, bezwerend lied? Wandelt een vrouw achter den muur van de oude versterking? Mystieke gedachten wekt dit magisch gezang, gedachten aan vrouwen in witte kleederen, aan monniken . . . Wij staren in een ban naar boven. Het gezang zwijgt. En dan — Natuurlijk, het was de radio. Hoe heb ik toch een oogenblik kunnen meenen, dat het nièt de radio was? Eigenlijk heb ik al den tijd geweten, dat het de radio was. En van een mede-luisteraar hoor ik, dat het een nummer was van een concert, dat door versterkte zenders vanaf de citadel wordt uitgezonden, zooals dit dezen zomer drie à vier maal per week gebeurt . . . ☼ Ik ga over de brug, met de vele vreemdelingen, en verwonder me er alleen nog over, dat een zoo moderne uitvinding als onze radio een zoo mystieke stemming kan teweeg brengen.

Herfstmorgen op de Veluwe

Stil is de lucht, en morgennevels hangen
Op 't paarse heiveld, wazig nog bedauwd;
Aan 't gele heigras schitteren diamanten,
Een ijle mist trekt over 't eikenhout.

Maar rood als bloed, met felle, wilde trossen,
Staat lijsterbes in donkre najaarspracht . . .
Een late vogel fluit . . . een twijgje ritselt . . .
De paarse hei ligt stil, en wacht . . . en wacht . . .

M. C. v. O. v. D.

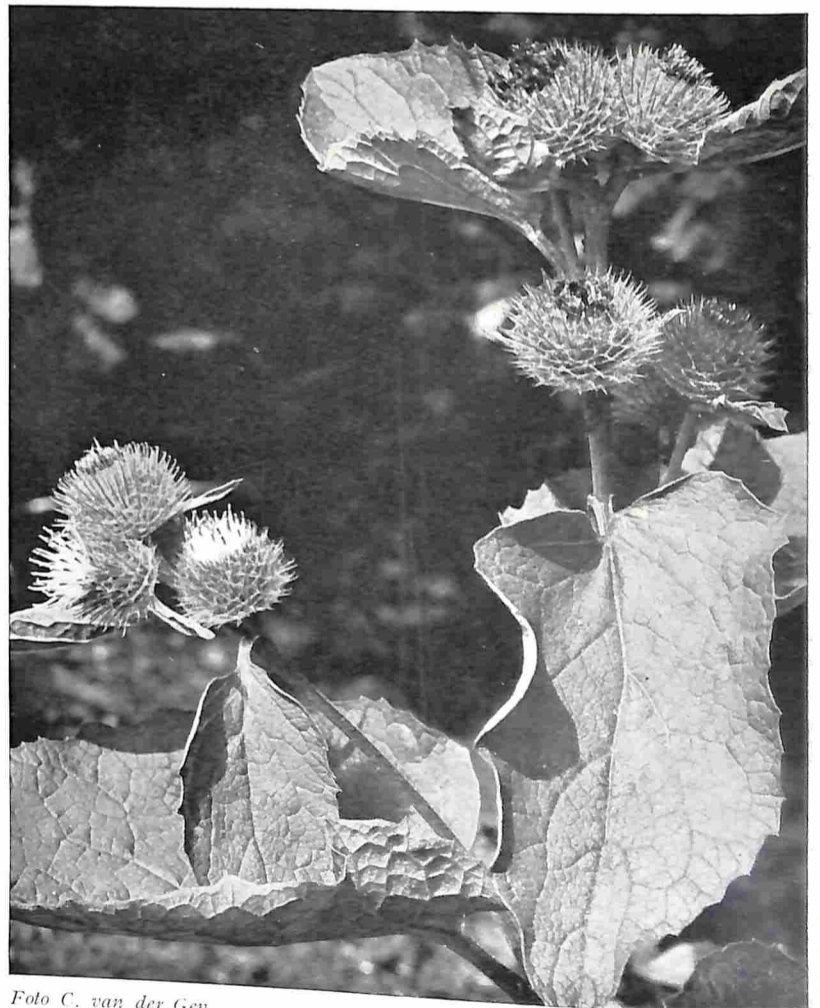

Foto C. van der Gen

VRUCHTHOOFDJES VAN DE KLEINE KLIS

LINKS: DEZE HOND HANGT VAN UITPUTTING IN ELKAAR, VOOR- EN ACHTERBEENEN MISVORMD DOOR HET WERK (ZEVENAAR); MIDDEN: OP DE KAR ZATEN DEZE SLAGER VAN MINSTENS 250 POND MET NOG EEN AANKOMENDE JONGEN, VÓÓR DE KAR EEN ZEER SLECHTE HOND, VOL OPEN WRATTEN; RECHTS: IN DE VIER DOORGELOOPEN VOETZOLEN PLAKT HET KIEZEL VAN DEN WEG EN ZOO MOEST DEZE HOND EEN ZWARE KAR MET ZIJN BAAS ER BOVEN OP OVER LANGE AFSTANDEN TREKKEN (VOLLENHOVE)

De trekhond, de schande van Nederland¹⁾

DOOR P. M. C. TOEPOEL

SLECHTS wie buiten woont, weet hoe traag en onvolkomen daar de wetten worden nageleefd, die in den Haag tot stand komen. Gaat de ten uitvoerlegging van de Wet via de gemeente, dan duurt het zelfs vele jaren eer in ons kleine land de nieuwigheid of de uitbreiding zoover is doorgedrongen, dat men van een algemeene naleving kan spreken. ☼ Zelfs wetten ten behoeve van groepen menschen plegen onderweg naar het platteland vaak te stranden en toch is tegenwoordig, dank zij de dagbladen, een groot deel van hen, die er door gebaat zouden zijn, min of meer op de hoogte van het bestaan van die voorschriften. Men begrijpt dus hoe lang het duurt eer het dier hulp of verlichting ondervindt van wat na langen strijd voor hem in den Haag bereikt werd. Na langen strijd, want wie voor het dier opkomt, heeft te kampen met den eigenwaan en het eigenbelang der menschen en met den sleur. Met den eigenwaan van hen, die het dier zoo minderwaardig achten, dat zijn leed niet meetelt, en met het eigenbelang van hen, die voordeel hebben bij het handhaven van den bestaanden toestand. Want nooit worden mensch of dier uitgebuit of iemand meent er voordeel van te hebben. Sleur ten slotte, de verschrikkelijke inertie, stelt prompt zijn aanhangers ten dienste van elken weerstand tegen verandering. ☼ Zoo is het dan mogelijk, dat terwijl in Engeland reeds voor ongeveer negentig jaar de honden-tractie geheel is verboden, en in ons land in 1910 een rijkswet is ontstaan, die op 1 Augustus 1927 (zeven jaar geleden!) is aangevuld met een Koninklijk Besluit, zich thans nog onder de 17000 trekhonden in Nederland ontelbare bevinden, die geenszins voldoen aan de wettelijk gestelde minimumeischen. ☼ Kan de hond eigenlijk wel trekken? Neen. De trekhond is geen luxe-dier, dat men een minimumvrachtje laat trekken. Integendeel, men misbruikt zijn vurigen aard van jager, die zijn levend voedsel moet inhalen en dooden, om hem met vrachten voort te laten jakkeren, die zóó zeer zijn krachten te boven gaan, dat graserende trekdieren niet dan onder hevigen pijn prikkel tot een dergelijke praestatie zouden zijn te brengen. ☼ De hond nu is door zijn licht en buigzaam geraamte, gevormd voor de jacht, zijn gering gewicht en zwakke, met een dunne eeltlaag bedekte voeten, vrijwel het tegenovergestelde van een ideaal trekdier. Daarbij is zijn natuurlijk voedsel vleesch en hij heeft daar te meer behoefte aan, naarmate hij hard werkt. Vleesch is duur en dus kost een hond veel aan onderhoud. ☼ Al kan nu iemand, die het geld over heeft voor goede voeding en zijn hond licht laat trekken, hem gebruiken zonder hem te mishandelen, men begrijpt, dat het over-, overgrootte deel der trekhondenbazen er op uit is om uit den hond te halen wat zij kunnen. Te zware vrachten, dan na het aanhalen nog zelf op de kar gaan zitten en zoo jakkeren! Voedsel duwen nog zelf op de kar gaan zitten en zoo jakkeren! Voedsel krijgt de trekhond pas na thuiskomst. Dan loopt hij harder naar stal. Wel schrijft de wet een drinkbak voor, maar drincken geeft later aanleiding tot stilstaan en daarom laat men den hond dorsten. ☼ Overdrijving? Men loope eens aan bij het Secretariaat van den Anti-trekhondenbond, Jacob Mossestraat 71, bij de Schenkkade, den Haag. Daar toont men u bossen zweepen, duchtige stokken met reepen leer er aan, vaak met ijzerdraad bevestigd. Men meent tegenover een

fumisterie te staan, oud beulstuig, dat in onderaardsche kerkers thuisbehoort. Maar dan pakt men er een knuppel uit, waaraan een lange rol rubber hangt. Zulk marteltuig moet nieuw wezen! ☼ Er is ook een lus van ijzerdraad bij. Waartoe die dient? Hij gaat om de lendenen van den hond en door hem dicht te trekken snoert hij het dier af. Een luchtrem dus! ☼ Hoe vriendelijk zeer vele trekhondenbazen tegenover hunne slachtoffers staan, toonen de halsbanden aan. Men denke nu niet aan den halsband, dien zijn eigen hond draagt. Neen, hier vindt men fiets- en motorkettingen, een gemeen koperen pijnigingsstuk, dat onder een leeren halsband verborgen zat. Naast een . . . stuk kachelpijp is er het dunne ijzerdraadje en de smerige prikband is sterk vertegenwoordigd. Evenals trouwens de geitebeugel ☼ Men vindt in de gruwelverzameling elastiekjes. Zij hebben den mond van een hardwerkenden hond dichtgehouden, opdat hij niet blaffen zou. Breeder van opzet is een geheel dichte, zwaar leeren muilkorf. Het ding wordt met spijkers bijeengehouden en toen men het afdeed, toonde het hoofd van den hond vier gaten en was de korf van binnen dik bedekt met oud en versch bloed. Het was weer een der vele misbruikte trekhonden, eigendom van petroleumventers van „De Automaat”, bij welke ook zoo vaak de vergane tuigen met wondend ijzerdraad bijeengehouden worden, voorzoover geen nagel het werk doet en den hond foltert. ☼ Behalve voor de kar exploiteert — ja, niet gebruikt, doch misbruikt — men den hond nog voor het schip, de fiets en de bakfiets. ☼ De scheepstrek hond staat geheel buiten de wet. De kar hond valt er in, al merkt men het in menige gemeente niet. Het misbruik van de hondenfiets en van de hondenbakfiets, tegen welke de A.N.W.B. en K.N.A.C. terecht in het belang der verkeersveiligheid hebben geprotesteerd, zou verdwijnen, wanneer elk gemeentebestuur de Wet opvolgde. Een gedragslijn, die men van deze colleges toch mag verwachten. Want de wet schrijft voor, dat niemand zonder door den burgemeester zijner gemeente af te geven vergunning op de kar mag zitten en dat dit alléén aan ouden van dagen of invaliden mag worden toegestaan. Alléén doordat in de noordelijke provincies Jan en Alleman, die te lui is om te fietsen, klakkeloos een zitvergunning ontvangt, is daar het schandaal van kynomobilisme mogelijk. ☼ Het jongste vlugschrift van den A.T.B., het jaarverslag over 1933, geeft een foto van een frisch meisje bovenop wat een broodkar schijnt te zijn en er onder staat: deze gezonde, jonge meid, 17 jaar oud, heeft een zitvergunning op de kar. ☼ Een andere plaat toont een brievenbesteller, met een hond voor de fiets! Invaliditeit of verregaande luiheid? Enfin, wij allen ervaren wel eens, dat „Tante Pos” oud wordt. ☼ Dat overigens goedwillende burgemeesters gedwarsboemd en bellemmerd kunnen worden, moge blijken uit de beide volgende staaltjes. ☼ Toen de burgemeester van Onstwedde de zitvergunningen introk, bleek opeens in zijn gemeente een ware epidemie los te barsten van kwalen, die recht op zitvergunningen gaven. Dit wonderlijk verschijnsel staat officiëel vast door de door den arts ondertekende attesten. Men verbaast zich er over, dat de aesculaap, die deze feiten geconstateerd heeft, daarvan geen melding heeft gemaakt in de medische pers. ☼ In Vol-

1) Alle afbeeldingen op blz. 487 en 488 zijn naar foto's, genomen in 1934!

DEZE HOND WAS OVERREDEN DOOR EEN AUTO. HAD VERSCHILLENDE wonden, linkerachterpoot was totaal gekneusd en kon het dier niet meer gebruiken. De boer had er een lap met leer omgedaan en kwam, gezeten op den wagen, aangereden. Het dier liep te springen als een haas op drie poelen. De boer was verontwaardigd toen hem gelast werd den hond uit te spannen en naar huis te brengen

lenhoven is het thans zoovat de ergste Janboel van heel ons land, Zuid-Holland, Friesland en Groningen meegerekend. Onlangs hield de inspectie-auto van den A.T.B., bemand met de heeren J. R. K. baron Van Ittersum, secretaris van den bond en J. den Hartogh, inspecteur van den Bond en onbezoldigd rijksveldwachter, daar een kar aan met twee honden, berijder er bovenop. Daar merkt men bloedvlekken op de straat op en bij onderzoek blijken alle zolen volkomen rauw te zijn. De dieren liepen met stukjes kiezel in de wonden. De Vollenhovensche venters rijden overal heen, naar Friesland en tot bij de Duitse grens. Zij rijden 's nachts weg, venten overdag en jakkeren 's nachts weer terug. Maar nu de verklaring van den burgemeester. Hij zeide begonnen te zijn met de wet toe te passen, doch daarop hadden de eigenaars der afgekeurde honden zich tot den toenmaligen minister gewend, waarop uit den Haag de order kwam de wet „soepel” toe te passen. Sedert trekt de mismoedigde burgervader zich nergens meer iets van aan! Ter verklaring zij gezegd, dat het K.B. en de ministerieele aanvullingen den gemeenten voorschrijven elk jaar alle trekhonden te keuren. Om te worden toegelaten als trekhond — ziehier een examen, waarvoor men het best doet niet te slagen! — moet een hond bij een keuring op hoofd en hals; borst, ribben en schouders; rug en lendenen; kruis; voorbenen en voeten; achterbenen en voeten; stand, gang en sterkte; borstbreedte en algemeen aanzien ten minste 60 van de 100 bereikbare punten halen. Bovendien moeten tuig en kar beoordeeld worden. Het is reeds kras, dat, terwijl de hond zóó onbekwaam tot trekken is, dat elk loonend gebruik wreedheid moet worden, nochtans hondentractie wordt toegelaten. Dat de Regeering ook overigens hare eischen niet hoog stelt, blijkt uit het feit, dat hoewel de veeartsenijkundige faculteit der Rijksuniversiteit te Utrecht als minimum eisch een boegbreedte van 16 cm had gesteld — dus niet als gewenschte of als redelijke of als gemiddelde, doch als geringste breedte — nochtans den eersten tijd 12 cm heeft gegolden en nu sedert jaren 14. De schofthoogte der honden, die vóór de kar worden gebruikt, moet minstens 60 cm wezen, van hen, die onder de kar worden gebruikt, 50 cm. Maar wat leest men nu in het verslag van 1933, dat is dus na 6 jaar toepassing dezer bepalingen? „In tal van gemeenten echter doet men, alsof er geen trekhondenwet bestaat. „Ons zijn minstens 20 gemeenten bekend, alwaar in 1933 geen

GROOTE ZWARE BAKFIETS. DE HOND KAN NIET HORIZONTAAL TREKKEN. EEN MARTELING VOOR HET DIER

keuringen van trekhonden zijn gehouden, hoewel wij herhaaldelijk op het wetsartikel hebben gewezen, stoort men hieraan niet. Te Zeist liepen ongelukkige hondjes rond, die sinds 1928 niet gekeurd waren”. „In tal van gemeenten wordt niet gekeurd zooals de bepalingen van de wet het voorschrijven. Te Didam keurt de wethouder en deelde ons mede, dat hij maling had aan de wet, hij kwam voor den kleinen man op”. „Verschillende dierenartsen komen er rond voor uit en zeggen:Het zijn de honden van onze klanten. Als wij ze afkeuren, zijn wij een klant kwijt.” „In een gemeente hadden de honden volgens den keurmeester borstbreedten van 16 tot 22 cm. Het waren alle kleine herdertjes en in werkelijkheid hadden de diertjes borstbreedten van 11 tot 15 cm. Wij bezochten den dierenarts en vroegen hem hoe hij aan dergelijke maten kwam.Wel heel eenvoudig”, zeide deze.ik heb een houten schuifmaat laten maken en plaats daar de honden tusschen”. Toen wij hem op de Trekhondenwet opmerkzaam maakten en hem mededeelden, dat hij de borstbreedte tusschen de middelpunten der boegen moest meten, keek hij heel verbaasd en zeide nimmer gehoord te hebben van een Trekhondenwet en dat de burgemeester hem daarvan ook niets had medegedeeld”. „De keurmeester, eveneens een dierenarts, in een groote gemeente nam niet eens de moeite de borstbreedte van de honden op te meten”. „Daar waar politiemannen keuren, zoude men mogen verwachten dat de wet gehandhaafd werd. Helaas, velen dezer politiemannen

DEZE HOND LIEP OP 5 MAART 1934 ONDER EEN GROENTEWAGEN TE SCHIEDAM. GEHEEL DOORGEZAKT EN ABNORMALE STAND VOORBEENEN. GOEDGEKEURD 12-5-33

zijn bang om met de inwoners kwade vrienden te worden, de honden kunnen niet spreken, het is eenvoudiger alles maar door de vingers te zien”. Tot zoover het jaarverslag over 1933. In een onderhoud, dat ik op 31 Augustus j.l. met den heer Van Ittersum had, deelde hij mij in aanvulling van het jaarverslag mede, dat vele gemeenten „wegens den slechten finantiëlen toestand” niet hadden laten keuren. Waar de malaise al niet goed voor is! Verscheidene gemeenten, welke verleden jaar door den A.T. B. op haar verzuim waren gewezen, hebben in hare staking volhard. Het is inderdaad zeer sterk, dat het befaamde Beerta ook in dit opzicht van zich doet spreken. Daar is thans een regeeringscommissaris en ook hij negeert in dezen de wet. Het is immers maar voor het dier! Het is immers maar voor het dier! Dat om deze reden en niet om armoede of door andere noodzaak de hond geen

DEZE HOND KAN NIET RECHTOP ONDER DEN WAGEN LOOPEN

bruikt wordt, hierin ligt onze schande. Wie belangstelt in dieren weet het, dat bij ons op het naderen der malaise alles waar het dier bij gebaat werd als weelde is opgeschort en veel nieuwe wreedheid tegen de dieren is bedreven. Men denke slechts aan de regeeringskoeien. Maar niet de slechte tijden, doch onze houding tegenover het dier is de eigenlijke oorzaak. Onze verachting of waardeering van een wezen, dat lijdt en dat vreugde kent als wij, dat door dezelfde driften, geslachtsliefde, ouderliefde, honger en dorst gedreven wordt als wij, dat gevoelens van genegenheid en afkeer ondergaat als wij, dat waarneemt en met overleg handelt en dat in dit alles wel graduëel, maar nergens essentiëel van ons verschilt, al trachten hoovaardige onderzoekers met meestal onnoozele en altijd aanvechtbare proeven een kloof te ontdekken. Heeft Nederland wellicht het privilege van de malaise? Heerscht in Duitschland, Italië en Engeland geen onspoed? Maar in al die landen gaat in alle nood en beroering de bescherming van het dier vooruit. Duitschland met zijn nieuwe dierenwetten, Engeland met zijn verbod van dieren te houden voor hen, die de hunne slecht behandelen, deze politieke antipoden, en daartegenover twee evenzeer verschillende staten, waar het dier wordt weggecijferd, namelijk Sovjet Rusland en Nederland, zij bewijzen, dat niet de regeeringsvorm, noch de malaise, maar dat de aard van den inwoner van een land de wetten voor het dier bepaalt en hare tenuitvoerlegging en handhaving. ☼ De handhaving der trekhondenwet! Alweer het verslag over 1933: „Te Oud-Beijerland is het meer dan treurig en een vrijgevochten boel. Eenige weken geleden hielden wij voor het huis van den chef-veldwachter een trekhondenhouder aan met een hond onder de kar. Deze man had geen nummerbewijs. Toen wij met den man stonden te praten, kwam de chef-veldwachter uit zijn huis en deelde ons mede, dat de man geen nummerbewijs had omreden hij hem verboden had dien hond te gebruiken, daar het dier een doorgetrokken borst had. De trekhondenhouder bleek er zich niets van aan te trekken, evenmin de chef-veldwachter, die rustig zijn weg vervolgde. Dergelijke chefs van de politie houden het gezag wel hoog”. ☼ In ons onderhoud vernam ik nog staaltjes als de volgende: In Leimuiden wordt in 1929 iemands trekhond afgekeurd. Dit belet den man niet eerst met den ouden en toen die opgesleten was met een nieuwen trekhond, die eveneens afgekeurd werd, elken dag zijn melk in het dorp rond te brengen. ☼ In Zuid-Laren verleent de burgemeester niet te veel zitvergunningen, maar toch zit iedereen er op de kar! ☼ In Zuid-Holland is de toestand slecht. In vele gemeenten treft men honden aan met geflatteerde borstbreedte. Op raad van Dr. Overbeek bevelen Gedeputeerde Staten in deze provincie het gebruik van den duimstok in plaats van de schuifmaat aan en bij herkeuring slaagt menige afgewezen candidaat. De voortreffelijke Rotterdamsche politie en de burgemeester van IJsselmonde zijn zoo verplicht honden van slechts 12 cm boegbreedte te laten rondlopen. De eerste vulde maar geen borstbreedte in, de laatste gaf heelemaal geen rijbewijs af. ☼ Dat overigens de bestaande wet, indien zij maar wordt gehandhaafd, groote verbetering heeft gebracht, bewijzen de provincie Noord-Holland en de gemeente Rotterdam. — De enkele haarsondanks bij herkeuring goedgekeurde

DORPSHUIZEN IN SOMERSET

honden niet meegerekend. — ☼ Dat in de overige provincies ondanks sleur, lauwheid en tegenwerking nog heel wat bereikt is, dankt Nederland aan dien rusteloozen strijder voor het dier, den heer J. R. K. baron van Ittersum, die, in huis en ook vaak op den weg trouw gesteund door mevrouw Van Ittersum, met behulp van den inspecteur, den heer J. den Hartogh, steeds met den inspectie-wagen het land doorkruist en door bezoek, brieven aan de plaatselijke autoriteiten en voortdurend contact met de departementen de misstanden ontdekt, aanbrengt en meestal opheft. ☼ Wat men doen kan om den trekhond weg te krijgen? Vier dingen: ☼ 1e. Geen stuk meer koopen van, geen cent meer geven aan wie een trekhond gebruikt. Werklieden weigeren, die zich op hun fiets door een hond naar het karwei laten slapen. ☼ 2e. Lid worden van den A.T.B., Jacob Mosselstr. 71, den Haag, of van de plaatselijke vereniging Rotterdamsche Vereniging tegen Trekhondenmisbruik, 32b Weteringstraat, Rotterdam. ☼ 3e. Menschen, die op de kar zitten, naar hunne zitvergunning vragen; hebben zij er geen, dan het feit opgeven aan de politie en heeft men minstens één getuige, dan de politie verzoeken proces verbaal op te maken. Zij moet dit doen, wanneer men minstens met zijn tweeën is. Op dezelfde wijze handelen, wanneer kreupele of zichtbaar dragende honden trekken, wanneer twee of meer menschen op de kar zitten en wanneer de last kennelijk de kracht der dieren te boven gaat. ☼ 4e. Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer zijn stem uitsluitend uitbrengen op een candidaat, die tegenstander der hondentractie is. De Vereen. voor Wettelijke Dierenbescherming stelt voor elke verkiezing lijsten op van candidaten van allerlei partijen, die dierenvrienden zijn.

INDRUKKEN UIT ZUID-ENGELAND

DOOR MR. J. VAN DER SCHEER

(Slot)

WIJ fietsen, heuvel op en af, langs de Zuidzijde van het kanaal van Bristol, met, heel ver, de wazige kust van Wales aan de overzijde en, het wijde watervlak brekend, een paar eilandjes en schepen. Tegen den avond zijn we in Dunster. ☼ Dit oude landstadje van Somerset heeft charme. Het ligt er aan de voeten van een beschermend kasteel, met aardige, oeroude huysjes, zijn lange, lage kerk en zijn oude houten marktgebouwtje. Het hotel de „inn” Luttrell Arms heeft nog een Gothische ingangspoort en ettelijke oude kamers, waaronder een lounge met geres-taureerd Gothisch balkendeek en hooge schouw. Er heerscht de comfortabele rust van zooveel oude Engelsche hotels. Met hun behagelijke fauteuils en tapijten hebben ze iets van een adellijk kasteel. Moge het zware ontbijt met zijn eeuwige bacon and eggs en gebakken visch, die zich nog niet geheel thuis voelen bij de wat parvenu-achtige grapefruit, en mogen ook de andere maaltijden voor den Hollander weinig aantrekkelijks hebben, de verzorgde omgeving, waar men zich thuis voelt, en de „tea” bieden hiervoor ruime compensatie. De Engelsche tea, cake en sandwiches zijn onvolprezen en bovendien zeer redelijk in prijs. Een rust in een Engelsch hotel onderweg in den namiddag is een zeer bijzonder genoeg. ☼ Een wielrijder hebbe respect voor het Exmoor Forest, dit 4 à 500 meter hoge heideland met diep ingesneden dalen. Het bezit eerbiedwaardige hellingen, die we,

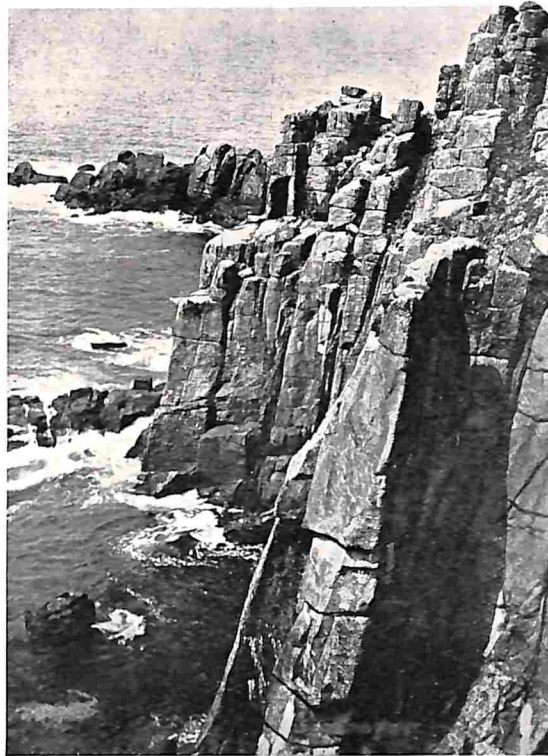
BOVEN DE TEIGN-VALLEI

met onze zwaarbeladen fietsen omhoog zwoegend, moeizaam hebben overwonnen. De dalen zijn begroeid, er zijn werkelijk fragmenten bosch en over de heldere beken zijn van die echt-Engelsche, overoude steenen boogbruggen gespannen. De hoogvlakte met haar bloeiende hei, de kleine dorpen met oude kerkjes in de dalen, hun landschappelijk schoon wordt in den vacantielijd slechts verstoord door de talrijke autobussen met uitstapjes makende badgasten. Dwars door dit land zijn we gereden, van de Porlock Hill naar de Doone Valley, over Simonsbath naar Exford, centrum van jacht en door de vriendelijke Exe-vallei omlaag naar Exeter. Exeter is een der voornaamste steden van Zuid-West-Engeland. Het bezit weinig schoons buiten zijn beroemde kathedraal. Maar toch mist deze kathedraal de rust van de andere, die ik noemde. Er staan te veel moderne gebouwen en winkels dicht omheen en er parkeereren tallooze auto's. ☼ We hebben onze fietsen in Exeter gelaten en ettelijke uren in den trein doorgebracht op weg naar Penzance, het laatste station van Cornwall. Ik durf, gezien mijn beperkte ervaring, geen volledig oordeel uitspreken over de badplaatsen van het Zuidwestelijk deel van Engeland, maar ik geloof dat hun eigenschappen sterk overdreven worden voorgesteld in de kleurrijke reclameplaten. Penzance is een onaantrekkelijke stad en het kleine St.-Ives aan de Noordkust, waarvan men — gezien die platen — wonderen zou verwachten, is een tamelijk ordinar badplaatsje met zeer bescheiden strand. Ik zie dan nog liever het oude deel van het stadje, de visschersbuurt met zijn grijze huizen aan hellende, onregelmatige straatjes, die iets eigens heeft, al is zij geen wonder van schilderachtigheid. ☼ Een autobus brengt ons van Penzance verder over het kale land, waar de schrale boomen alle naar het Oosten wijzen, dank zij den onafgebroken Westenwind. Een laag dorpje, sfeer van den Helder en Huisduinen, en we zijn aan Kaap Lands End. Hier is het te vol. Er loopen fotograferende menschen, er zitten dikke, vrij makke, meeuwen en er ligt afval. Maar prachtig is de wandeling in den langzaam vallenden avond over het smalle paadje, door bloeiende hei heen over de hoge rotskust. Deze is grillig uitgeslepen en schuim spat tegen de eilandjes; fel kan de storm hier woeden, maar nu is de zee rustig, de atmosfeer licht wazig en loopen we kalm over het stille pad. ☼ Door het mijngebied van Cornwall brengt ons de trein terug naar het grauwe Plymouth; 's morgens vroeg gaan we op weg naar Princetown. ☼ Het mist. Er hangt zoo'n dichte nevel, dat we nauwelijks iets zien uit het kleine lokaaltreintje, dat moeizaam omhoog puft naar Princetown met zijn beruchte ge-

INDRUKKEN UIT ZUID-ENGELAND. IN DUNSTER

vangenis. Princetown ligt in het Dartmoor Forest en heeft een keurig hotel, Duchy's Hotel, waar soms de prins van Wales logeert. In de eetzaal is een verhoogd gedeelte, een soort van podium. Daarop eet, bij die gelegenheden, de prins! De mist belooft weinig goeds voor onze voorgenomen wandeling, dwars over de hei. Maar de hoteldirectie verklaart dat ze om elf uur zal optrekken. De mist gedraagt zich correct en trekt om elf uur op en langs den grooten weg wandelen we naar het wegenknooppunt Two Bridges, waar een nieuwe brug ligt naast de smalle, eeuwenoude, voetbrug, die uit zware platte steenen bestaat. Hier wandelen we een smal pad in. ☼ Engeland is in den vacantielijd overvol maar het Dartmoor Forest heeft weinig wegen; er heerscht een weldadige rust. Het bestaat uit wijde, golvende heidevelden en uit de talrijke, tot 600 Meter hoge heuvels, steken de Tors omhoog, grillige openstapelingen van geweldige rotsblokken. De talrijke beekjes zorgen dat het land werkeloos „moor" is. De dalen en vooral de dalhellingen zijn goed begaanbaar, maar op de „hoogvlakten" is het een zoeken naar den besten weg, een springen over natte greppels, van heidepol op pol, een maken van omtrekkende bewegingen om de drassige plekken te vermijden. Het Wistmanswood, niet ver van Two Bridges, „overblijfsel van het Engelsche oerwoud", contrasteert in ieder geval scherp met Englands parkachtige bosschen. Oude, bemoste, lage eiken, krom gegroeid tusschen gladde steenen en varens, waartusschen diepe gaten zijn, maken den doortocht niet gemakkelijk. Wie er van houdt uren te zwerven en niemand te

LANDS END

ontmoeten, die trekke over dit grootsche heideland, waar hij zelden iets anders zal tegenkomen dan kudden koeien en schapen en een groepje halfwilde ponnies, die zomer en winter hier ronddolen. ☼ Oostelijk van Dartmoor ligt nog het „liefelijk-romantische" land van Moreton Hampstead en river Teign, die over rotsblokken door een diep en zwaar begroeid dal stroomt; deze heele streek is rijk aan natuurschoon en schilderachtige dorpen en stadjes. Hier brengen we nog een middag door om via Exeter, per trein en fiets huiswaarts te keeren. ☼ Salisbury en Winchester, oude steden, waarvan de kathedralen de glanspunten zijn, worden nog bezocht. Aardig is het oeroude Old George Hotel in Salisbury, waar zware balken de zalen stutten en waar in sommige kamers als de onze, de „Principal Chamber", een hooge oude schouw, antieke meubels en kleine ruitjes sfeer scheppen. Een echt Engelsche sfeer. Want op de deur van onze kamer hing een bordje „Private"

OUDE BRUG OVER DE TEIGN

WEG IN ROLDE

NATUUR EN VOLKSLEVEN IN DRENTHE

DOOR J. H. BERCMANS—BEINS

KORTERE dagen, vochtige, nevelige morgens; ze zeggen het zoo duidelijk: de zomer is voorbij. ☼ In den vroegen morgen bedekken de zilverkleurige webben heg en struiken. De dunne draden hechten zich aan boomen en hekken en overal zweven de lichte nevels om boom en struik. ☼ Vochtig als tranen hangen ze in de boschjes — herfstdraden! ☼ De weiden spreiden niet langer hun kleed, het welkende groen wijst op den Herfst, die daar is. De heide heeft haar schoonsten tooi verloren en ligt in stille verwachting van de nevels, die de laatste rest zullen meenemen. Lichte wolken drijven langs den hemel en schijnen de aarde te raken. Straks als de zonnestrallen doorbreken geven ze nog een schittering van zomersche pracht.

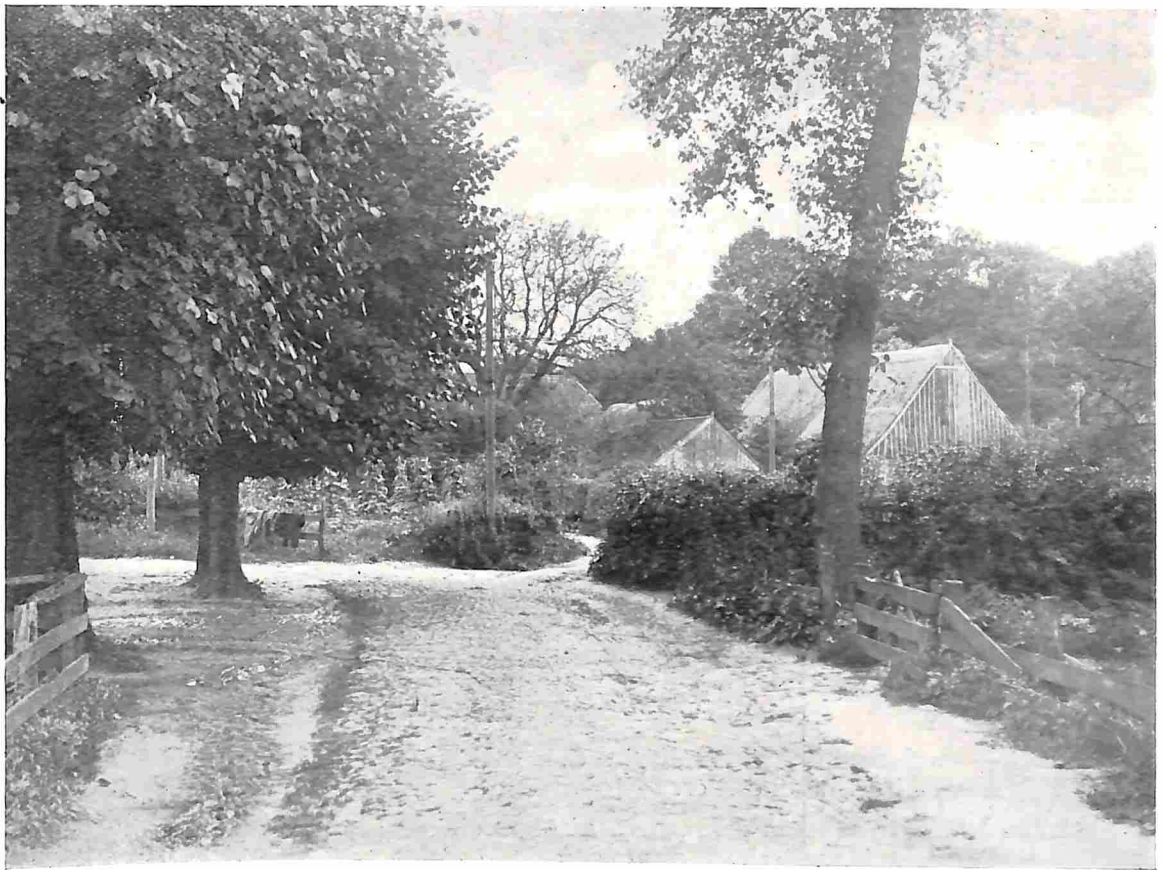
☼ Langzamerhand worden de tinten zachter en vertoonen een kleurmengeling die ook in den herfst het oog van den wandelaar bekoort. Goudgeel en bruin en zachtgroen in lichte nevel verscholen of door de herfstzon beschenen, vloeien ineen tot een mozaïk met wonderschoone kleuren. ☼ Door de ledige akkers wordt de ploeg gedreven als voorbereiding tot den volgenden oogst. Op enkele akkers groent de spurrie, die straks, als de koeien op stal zullen zijn, als groenvoer zal dienen; andere zijn bezaaid met herfstknollen, eveneens voor bijvoeding bestemd. ☼ IJverig worden de aardappels gekrabd, overal ziet men mannen en vrouwen hiermede bezig, de vingertoppen beschermd door stalen dopjes. De aardappels worden uitgezocht en voor den winter geborgen. ☼ In dezen tijd, als het werk langzamerhand afloopt, vallen de jaarmarkten waar de boer zijn overtollig vee verkoopt en wat hij noodig heeft

koopt. Vaak ook, in slechte tijden, moet hij hier het geld vinden om straks zijn kunstmest en huur te betalen. Dan wordt er wel eens vee verkocht, dat men beter had kunnen houden tot uitbreiding, soms zelfs tot behoud, van dien veestapel. ☼ Aan de jaarmarkten, die in opzet bestemd zijn om vee te verhandelen, paart zich de kermis, die voor velen den hoofdschotel vormt en vooral in goede jaren zeer tot voordeel van het dorp is. ☼ Sommige markten zijn bekend als pleziermarkten, andere gelden hoofdzakelijk als markten voor den handel. ☼ De jaarmarkt te Borger is een der eerste en geldt zoowel voor den handel als voor „pleiziervolk”. Zij valt op den laatsten Dinsdag in Augustus en trekt gewoonlijk veel volk. ☼ Vroeger, toen op de ruime Brink de schapenmarkt nog werd gehouden, werden reeds den vorigen dag de hekken geplaatst, waarin ze geborgen zouden worden. De minder goede bewoners van den Brink

voorzagen zich ruim van eet- en drinkwaren. Het was gewoonte dat ieder, die dit wenschte, op den markttag „tapper” was, d.i.: Ieder mocht dien dag aan de marktbezoekers vrij koffie, bier en sterken drank verkoopen. Waar de boeren en kooplui, die hun zaken op den Brink hadden, hiervan een druk gebruik maakten, was dit voor velen een goede dag. ☼ Zondag voor den markttag heet „flickertiesavond”. ☼ In lange rijen wandelen meisjes heen en weer door de hoofdstraat. Nu eens pratend, dan zingend geven ze de jongelieden aanleiding om, achter de rijen loopend, door woord en gebaar tot nadere kennismaking te komen, teneinde afspraakjes te maken voor den marktavond. ☼ Een oud liedje wordt op en neer loopend gezongen:

„t Is vanaovend vrij flikkern, vrij flikkern op straat.
De jonges van Börger doet de wichter ¹⁾ gien kwaad.

1) meisjes.

HOEKJE IN BORGER

Van de huster op de fluster, van dit op wat nijs.
De Börgerder wichter holt van veraandering van spijs.

't Is van aovend vrij flikkern
[en vannacht niet naor kooi.
Wij zint Börgerder jonkvolk
[en doet dat zoo mooi.

Onder lachen en stoeien vinden de paartjes elkaar, om na eenigen tijd af te trekken naar de woning van het meisje, waar in „baanderhoek” of schuur, soms op een stil weggetje, de kennismaking wordt voortgezet. ☼ Op kermisavond, soms reeds in den middag, vindt men elkaar weer om „mark te hollen”. Langs koekkraam en draaimolen gaat de tocht, terwijl oliekoekenkraam en herberg tusschenbeide een verpoozing geven. In de „harbarg” betaalt de jonge man de vertering, evenals in de oliekoekenkraam, terwijl in de „malmeul” het meisje moet betalen. De „malmeul” met z'n deinende bootjes heeft steeds een druk bezoek. ☼ Als de kennismaking langer duurt, geeft het meisje niet zelden haar beurs aan den jongeman, die daaruit betaalt wat er voor het meisje „toestaat”. ☼ Na Borger volgen Odoorn en Rolde. De laatste markt is zeer bekend, waar veel handel en veel plezier-

volk komt. Er is een groote paardenmarkt die uit half Drenthe paarden trekt. Vroeger was de markt te Rolde voor de jeugd van Borger een soort herhaling van Borgermarkt. ☼ Reeds in den middag trokken de schoolkinderen naar de „Koesteeg”. Deze met hooge beuken beplante laan was de ingang van het dorp aan den kant van Rolde. ☼ Hier waren de koekkramen opgezet, waar koek werd gehakt en hanepooten¹⁾ werden verkocht. ☼ Kwamen de linnenwagens van de markt terug en konden veronderstellen dat het veulen, dat des morgens achter den wagen was vastgebonden, was verkocht, dan zong men:

Markoom — stark-oom hef zien vullegien duur verkoft.
Gooi mij 'n stukkien kruudkoek of.

Dan werden lekkernijen, soms ook centen uitgestrooid, die door de jeugd, onder luid krakeel, werden opgezocht. ☼ Rolde

1) een lang smal krentenbroodje, speciaal voor kermissen gebakken.

met z'n grooten Brink en aardige weggetjes leende zich gemakkelijk voor deze groote markten. ☼ Ook Vries, Gieten, Roden en Norg zijn bekende markten. Te Ide (gemeente Vries) heete de „flikkerties aovend” „vrijsters markt”. Evenals te Borger liepen de meisjes gearmd door het dorp en daar zochten de jongelingen een vrijster voor de kermis uit. ☼ Naar sommige markten regelt men de werkzaamheden. ☼ Omstreeks Borgermarkt behoort de rogge van den akker te zijn, daarna begint het aardappelkrabben. Voor Zuidlaardermarkt behooren deze in huis te zijn. ☼ Met Zuidlaardermarkt, die op den derden Dinsdag in October valt, werd de kachel gezet; wie het eerder deed was een „koudkleum”. Een der laatste na-jaarsmarkten is Assermarkt, deze valt in November en hier wordt dan ook vrijwel alles verhandeld wat men, om welke reden dan ook, nog had vastgehouden en dat nu van de hand gedaan moet worden.

DE HAVEN VAN ZUIDLAREN

LANDWEG BIJ ROLDE

gevallene diens vijftienjarigen, zwaar aan de zijde verwonden zoon den daarop volgenden nacht legde naast het verminkte lijk van den vader: hoe de jongeling, nu Jaime de Vierde, gedurende die afschuwelijke doodenvacht een vreeselijke wraak zwoer... ☼ En hoe op aansporing van zijn zuster Katalaanse edellieden den jongen koning bevrijdden uit de ijzeren kooi te Barcelona, waarin de onmenselijke oom hem jarenlang gevangen hield... ☼ Dit alles verhaalde het lied breedvoerig, met herhalingen en keerrijmen, zooals het volk dat in zijn zelfgemaakte ver-

DE KONING VAN MALLORCA

(Vervolg van bladz. 483)

VERDER verkondigde het lied, hoe de vijand van den gevangene diens vijftienjarigen, zwaar aan de zijde verwonden zoon den daarop volgenden nacht legde naast het verminkte lijk van den vader: hoe de jongeling, nu Jaime de Vierde, gedurende die afschuwelijke doodenvacht een vreeselijke wraak zwoer... ☼ En hoe op aansporing van zijn zuster Katalaanse edellieden den jongen koning bevrijdden uit de ijzeren kooi te Barcelona, waarin de onmenselijke oom hem jarenlang gevangen hield... ☼ Dit alles verhaalde het lied breedvoerig, met herhalingen en keerrijmen, zooals het volk dat in zijn zelfgemaakte ver-

(Wordt vervolgd)